

позицією, формуванню ключових та предметних компетентностей, соціальної взаємодії в полікультурному довіллі, критичного мислення, активізації розумової діяльності, співпраці, об'єктивної оцінки власного психоемоційного стану. Інтерактивні методи пов'язані з особистісно орієнтованим і діяльним підходами до навчання, адже ґрунтуються на особистості студента і можуть бути реалізовані та перевірені лише в ході виконання певного комплексу дій. Їх застосування як структурно-функціональних елементів сучасних технологій сприяє успішній реалізації освітнього процесу. При цьому основна увага акцентується на результатах освіти, які розглядають не як обсяг опанованої студентом інформації, а як здатність діяти в різних ситуаціях професійної діяльності.

Перспектива наших подальших пошуків полягає в науковому обґрунтуванні діагностичного інструментарію оцінювання інтерактивної моделі освітнього процесу та структури інтерактивного заняття з оптимальним застосуванням групових, колективних і колективно-групових методів.

УДК 378.091.321

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : посібник для студентів ВНЗ / О. І. Вишневський. – Дрогобич : Коло, 2003. – 528 с.
2. Гончаренко Л. М. Використання ІКТ для підвищення якості навчання [Електронний ресурс] / Л. М. Гончаренко, О. І. Костенко. – Режим доступу : osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/27861/.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Дишлева С. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі [Електронний ресурс] / С. Дишлева. – Режим доступу : ru.osvita.ua/school/method/technol/6804/.
5. Енциклопедія освіти / АПН України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. І. Пометун. – К. : АПН., 2002. – 136 с.
7. Пометун О. І. Сучасний урок інтерактивні технології навчання / О. І. Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.

Дата надходження до редакції: 02.05.2018 р.

Наталія СУШИК,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної роботи
та педагогіки вищої школи

Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ЗМІСТ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті визначено сутність і структуру науково-дослідницької компетентності викладачів закладів вищої освіти, подано змістовну характеристику її компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, поведінково-діяльницького, особистісно-рефлексивного.

Ключові слова: наукова діяльність, наукове дослідження, компетентність, науково-дослідницька компетентність викладача закладу вищої освіти.

В статье определены сущность и структура научно-исследовательской компетентности преподавателей высших учебных заведений, представлена содержательная характеристика ее компонентов: мотивационно-ценностного, когнитивного,

поведенчески-деятельностного, личностно-рефлексивного.

Ключевые слова: научная деятельность, научное исследование, компетентность, научно-исследовательская компетентность преподавателя высшего учебного заведения.

This article defines essence and structure of scientific research competence of teachers in higher education establishments, it also provides a characteristic of its components; motivational-valuable, cognitive, behavioral-active, personally-reflective.

Key words: scientific activity, scientific research, competence, scientific research competence of a teacher in higher education establishments.

Постановка проблеми. Наукова діяльність у закладах вищої освіти – невід’ємна складова освітньої діяльності, що провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої та виробничої діяльності в системі вищої освіти. Зважаючи на це, актуальним завданням у сучасних умовах є професійна підготовка компетентних, здатних ефективно здійснювати наукову й науково-педагогічну діяльність викладачів закладів вищої освіти в умовах магістратури.

Наукова діяльність – «інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є *фундаментальні та прикладні наукові дослідження*» [5], умова розвитку та формування професійної компетентності, реалізації функцій і завдань викладачів закладів вищої освіти.

У Законі України «Про вищу освіту» (стаття 65) визначено, що «основною метою наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності є здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів тощо для забезпечення інноваційного розвитку суспільства, підготовки фахівців інноваційного типу.

Основними завданнями наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності закладів вищої освіти є: 1) одержання конкурентоспроможних наукових і науково-прикладних результатів; 2) застосування нових наукових, науково-технічних знань у ході підготовки фахівців із вищою освітою; 3) формування сучасного наукового кадрового потенціалу, здатного забезпечити розробку та впровадження інноваційних наукових розробок» [4].

Проаналізувавши Закони України «Про вищу освіту» та «Про наукову і науково-технічну діяльність», інші нормативно-правові документи, прийшли до висновку, що викладачі закладів вищої освіти є суб’єктами наукової та науково-педагогічної діяльності, а притаманна їм науково-дослідницька компетентність – основною умовою та критерієм ефективності наукової та науково-педагогічної діяльності.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні результати дослідження формування науково-дослідницької компетентності викладачів закладів вищої освіти висвітлено в низці наукових публікацій: концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб’єктів навчально-виховного процесу університетів (О. І. Бульвінська, Н. О. Дівінська, Н. О. Дяченко, О. В. Жабенко, І. О. Линьова, Ю. А. Скиба, Г. П. Чорнойван, О. Г. Ярошенко, 2016) [6]; розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи (С. О. Сисоева, Л. В. Козак, 2016) [9]; формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти в умовах магістратури (Л. І. Бондаренко, 2015) [1]; підготовка магістрантів педагогічних університетів до науково-дослідницької діяльності (О. В. Прохорова, 2014) [7]; психолого-педагогічні умови формування науково-дослідницьких компетенцій (О. В. Ракітіна, 2011) [8] та ін.

Однак сутність, структуру, структуру викладачів закладів вищої освіти як теоретично, так і практично обґрунтовано не повною мірою, а отже, потребує додаткового розгляду.

Мета статті – визначити сутність, структуру, зміст науково-дослідницької компетентності викладачів закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. У Законі України «Про вищу освіту» термін «компетентність» охарактеризовано як динамічну комбінацію знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [4].

Із точки зору О. В. Ракітіної, науково-дослідницька компетентність – це складне і багаторівневе психологічне новоутворення суб’єкта науково-дослідницької діяльності, яке передбачає систематичне застосування знань, умінь, здібностей, особистісних якостей і забезпечує успішне розв’язання функціональних завдань цієї діяльності [8, с. 35].

В. П. Шестак та Н. В. Шестак зауважують, що науково-дослідницька компетентність – це здатність і готовність особистості ефективно застосовувати знання, вміння і досвід у процесі науково-дослідницької діяльності та розв’язання професійних завдань [10, с. 116].

На основі результатів аналізу різних наукових підходів до трактування поняття «дослідницька компетентність» автори-укладачі навчального посібника «Дослідницька компетентність викладача ВНЗ» зробили висновок, що означена компетентність є «сукупністю якостей особистості; передбачає володіння дослідницькими знаннями, вміннями, навичками й готовність і мотивацію до здійснення дослідницької діяльності та впровадження результатів досліджень у свою роботу» [3, с. 36-37].

О. Г. Ярошенко готовність до науково-дослідницької діяльності майбутнього фахівця визначає як «складну якісну характеристику, що виявляється в усвідомленні соціальної значущості наукової діяльності у процесі набуття спеціальності та в подальшій професійній роботі, стійкому бажанні систематично і якісно здійснювати науково-дослідницьку діяльність протягом усього життя» [6, с. 42].

Ґрунтуючись на викладених вище положеннях, ми окреслили сутність поняття «*науково-дослідницька компетентність викладачів закладів вищої освіти*» як динамічну, складну, комплексну, якісну, професійну характеристику фахівців, що інтегрує *знання* методології, організації, технології фундаментальних і прикладних наукових досліджень, дослідницькі *вміння та навички, особистісні якості* (цілеспрямованість, толерантність, чесність, об’єктивність, відповідальність, організованість, ініціативність, активність, наполегливість, допитливість, спостережливість, уважність, креативність, комунікабельність, академічна мобільність), визначає *готовність і здатність* оптимально й ефективно здійснювати наукову діяльність відповідно до професійних функцій і завдань.

Крім того, на основі вивчення результатів дослідження науковців Л. І. Бондаренко [1, с. 11], М. С. Голованя, В. В. Яценко [2, с. 59], С. О. Сисоевої, Л. В. Козак [9, с. 61] пропонуємо ознайомитися зі структурою науково-дослідницької компетентності викладачів закладів вищої освіти (*див. табл.*), яка включає такі основні компоненти:

- *мотиваційно-ціннісний* – відображає сформованість системи професійних потреб, цінностей, ціннісних орієнтацій, мотивів здійснення наукової діяльності викладача закладу вищої освіти;

- *когнітивний* – передбачає засвоєння системи знань із методології, організації, технології фундаментальних і прикладних наукових досліджень;

- *поведінково-діяльнісний* – визначає сформованість умінь і навичок оптимально й ефективно здійснювати

наукову діяльність викладача закладу вищої освіти; *особистісно-рефлексивний* – спрямований на усвідомлення й об'єктивне оцінювання процесу та результатів наукової діяльності, самовдосконалення особистості викладача як науковця і професіонала.

Таблиця

Структура та зміст науково-дослідницької компетентності викладачів закладів вищої освіти

№ з/п	Компоненти науково-дослідницької компетентності викладачів закладів вищої освіти
1.	<p><i>Мотиваційно-ціннісний компонент</i> відображає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - актуальну професійну й особистісну потребу здійснювати наукову діяльність; - цінність досягнення високого наукового статусу в професійній групі, колективі; - розуміння й усвідомлення професійної значущості наукової діяльності викладача закладу вищої освіти; - позитивне ставлення та мотивацію до ефективної наукової діяльності; - зацікавленість у підвищенні рівня науково-дослідницької компетентності
2.	<p><i>Когнітивний компонент</i> характеризує знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - етичних принципів і норм здійснення наукової діяльності, норм права інтелектуальної власності; - методології, організації, технології наукового дослідження; - вимог до написання різноманітних наукових праць (дисертацій, монографій, підручників, посібників, наукових статей, тез, доповідей тощо); - особливостей організації науково-дослідної роботи студентів; - вимог до випускних кваліфікаційних та інших видів студентських наукових робіт
3.	<p><i>Поведінково-діяльнісний компонент</i> передбачає оволодіння такими вміннями та навичками:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вивчати, аналізувати, об'єктивно оцінювати й узагальнювати результати вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень; - визначати актуальні наукові проблеми та перспективні напрями фундаментальних і прикладних наукових досліджень; - визначати і формулювати науковий апарат дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, наукова новизна, теоретичне, практичне значення); - планувати, організувати та проводити наукове дослідження; - здійснювати відбір і застосування оптимальних та ефективних методів наукового дослідження; - аналізувати, інтерпретувати й узагальнювати результати наукового дослідження; - представляти результати наукових досліджень у тезах, доповідях конференцій, статтях, дисертаціях, монографіях, посібниках, підручниках та інших наукових працях; - аргументувати свою наукову позицію, брати активну участь у науковій дискусії; - використовувати науковий стиль викладу інформації; - презентувати власні наукові праці за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій
4.	<p><i>Особистісно-рефлексивний компонент</i> передбачає здатність:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оптимально й ефективно здійснювати наукову діяльність відповідно до професійних функцій і завдань; - самостійно проводити наукові дослідження на відповідному рівні; - об'єктивно оцінювати процес і результати наукової діяльності; - презентувати результати наукової діяльності на основі участі в різних наукових заходах на національному й міжнародному рівнях із метою реалізації інноваційного проекту або вирішення наукової проблеми; - здійснювати керівництво науково-дослідною роботою студентів на різних освітніх ступенях; - проявляти особистісні якості (цілеспрямованість, толерантність, об'єктивність, відповідальність, чесність, організованість, ініціативність, активність, наполегливість, допитливість, спостережливість, уважність, креативність, комунікабельність, академічна мобільність) у процесі наукової та науково-педагогічної діяльності; - застосовувати рефлексію як соціально-психологічний механізм для підвищення рівня науково-дослідницької компетентності викладача закладу вищої освіти

Висновки. На основі результатів вивчення стандартів вищої освіти, теоретичних і практичних досліджень, професійного досвіду підготовки магістрів нами було доведено, що *науково-дослідницька компетентність викладачів закладів вищої освіти* – це динамічна, складна, комплексна, якісна, професійна характеристика фахівців, що інтегрує *знання* методології,

організації, технології фундаментальних і прикладних наукових досліджень, дослідницькі *вміння та навички, особистісні якості* (цілеспрямованість, толерантність, чесність, об'єктивність, відповідальність, організованість, ініціативність, активність, наполегливість, допитливість, спостережливість, уважність, креативність, комунікабельність, академічна мобільність);

визначає *готовність і здатність* оптимально й ефективно здійснювати наукову діяльність відповідно до професійних функцій, завдань. Означена компетентність передбачає наявність таких компонентів, як: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, особистісно-рефлексивний. Разом із тим було доведено, що науково-дослідницька компетентність викладачів закладів вищої освіти є важливою умовою та критерієм ефективності їх наукової та науково-педагогічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко Л. І. Формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів вищих навчальних закладів в умовах магістратури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Бондаренко Ліна Ігорівна ; Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Старобільськ, 2015. – 20 с.
2. Головань М. С. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність» / М. С. Головань, В. В. Яценко // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2012. – Вип. VII. – С. 55–62.
3. Дослідницька компетентність викладача ВНЗ // Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу : навч. посіб. / за ред. І. Л. Холковської. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. – С. 33–40.
4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37–38. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

5. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 3. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19/page>.

6. Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів : кол. монографія / О. І. Бульвінська, Н. О. Дівінська, Н. О. Дяченко та ін. ; за ред. О. Г. Ярошенко. – К. : Інститут вищої освіти НАПН України, 2016. – 178 с.

7. Прохорова О. В. Підготовка магістрантів педагогічних університетів до науково-дослідницької діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / О. В. Прохорова ; Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2014. – 20 с.

8. Ракитина О. В. Психолого-педагогические условия формирования научно-исследовательских компетенций : монографія / О. В. Ракитина. – Ярославль : Изд-во ЯГПУ, 2011. – 212 с.

9. Сисоева С. О. Развитие исследовательской компетентности преподавателей высшей школы : навч. посіб. / С. О. Сисоева, Л. В. Козак // Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К. : ТОВ «Видавниче підприємство "ЕДЕЛЬВЕЙС"», 2016. – 155 с.

10. Шестак В. П. Формирование научно-исследовательской компетентности и «академическое письмо» / В. П. Шестак, Н. В. Шестак // Высшее образование в России. – 2011. – № 12. – С. 115–119.

Дата надходження до редакції: 30.03.2018 р.

УДК 378.091.33-027.22:61-051]:[004.775+316.77]

Маріанна ПАЙКУШ,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри біофізики Львівського національного
медичного університету імені Данила Галицького*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

У статті досліджено проблему використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці лікаря. Обґрунтовано доцільність їх запровадження для інтеграції природничих і фахових знань. Продемонстровано, що використання цих технологій у навчанні підвищує мотивацію студентів до обраного фаху і сприяє формуванню професійного мислення та творчого підходу в практичній діяльності. Проаналі-

зовано можливість використання інформаційно-комунікаційних технологій у медичному університеті для ефективного проведення дистанційного навчання та самостійної роботи студентів.

Ключові слова: *освіта лікаря, інформаційно-комунікаційні технології, природничі науки, професійно-практична підготовка лікаря, дистанційне навчання.*